

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE BAŞLICA GIDA ÜRÜNLERİ TÜKETİM EĞİLİMLERİNDEKİ GELİŞMELER

Erdoğan GÜNEŞ¹

Neslihan KÖSE²

Taner KIRAL³

Özet

İnsan beslenmesi için gerekli olan gıda maddeleri, bitkisel ve hayvansal kökenli olabilmektedir. Gelişmiş ülkelerde bireylerin beslenmesinde hayvansal kökenli gıdalar daha fazla önem taşırken, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bitkisel kökenli gıdalar ön plana çıkmaktadır. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde alınan enerjinin %80'i karbonhidrat ve bunun da önemli bir kısmı tahıllardan sağlanmaktadır. Dünyada gelişmiş ülkelerde gıda güvenliği ve kaliteli beslenme önem taşırken, özellikle az gelişmiş ve özellikle de gelişmemiş ülkelerde yoksulluk sorunu öne çıkmakta ve bu kapsamda gıdaya ulaşılabilirlikte sorunlar yaşanmaktadır. Türkiye bitkisel ürün tüketiminde dünya ortalamasına yakın veya üzerindedir. Ancak hayvansal ürün tüketiminin beklenen düzeye gelebilmesi için artması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gıda, Üretim, Tüketim

EVALUATION OF DEVELOPMENT IN CONSUMPTION TRENDS OF MAIN FOODS IN TURKEY AND THE WORLD

Abstract

Plant and animal sources provide the food material necessary for human nutrition. People of the developed countries consume animal food whereas less developed and developing countries depend mainly on food obtained from plants. In the latter countries 80 percent of the energy intake comes from carbohydrates of which the major part is from cereals. The food security and the quality are the primary concern of the wealthy societies. But in the less developed countries approaching the food is still a serious problem due to poverty. Despite the average plant food consumption in Turkey is at or a little above of world average, the consumption of food derived from animals has to be increased to the desirable level.

Key Words: food, production, consumption

¹ Doç. Dr. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Dışkapı/Ankara

² Ziraat Yüksek Mühendisi Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü Kızılay/Ankara

³ Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Dışkapı/Ankara

1. GİRİŞ

İlk çağlardan bu yana insanoğlunun temel sorunu yeterli gıdaya erişim olmuştur. Psikolog A.H. Maslow insan ihtiyaçlarını önceliklerine göre çok acı verenden en az acı verene doğru sıralamış ve yeme, içme, uyku gibi fizyolojik ihtiyaçlar da ilk sırada yer almıştır. Bu sıralamaya göre gıda, insan ihtiyaçlarının birinci basamağı olan fizyolojik ihtiyaçlar arasında yer almaktadır (Dölekoğlu ve Yurdakul 2004).

Gelişmiş ülkeler hariç gerek dünya ve gerekse ülkemiz tarımında modern tarım tekniklerinin yıldan yıla giderek daha yoğun bir şekilde uygulanmasına rağmen, yüksek oranda nüfus artışının da etkisi ile halen gıda maddeleri üretimi yeterli ve dengeli bir beslenmeyi gerçekleştirecek düzeye ulaşamamıştır. Söz konusu yetersizlik, bilhassa hayvansal kökenli gıda maddeleri üretiminde kendini göstermektedir. Nitekim gelişmemiş ve az gelişmiş ülkelerde insanların günlük olarak alması gereken enerjinin %80'i bitkisel kökenli gıda maddelerinden sağlanmakta ve bitkisel kökenli gıda maddeleri içerisinde tahıllar büyük önem taşımaktadır. Buna karşılık gelişmiş ülkelerde gıda maddeleri miktar ve nitelik itibariyle yeterli ve dengeli bir beslenmenin gerçekleşmesine imkân verecek düzeydedir. AB ve ABD'de kişi başına tüketim miktarları esas alınarak yapılan analizlere göre gıda yeterlilik oranı yüksek düzeyde bulunmaktadır (TEAE 2007). Türkiye'de ise bitkisel kökenli gıda maddeleri tüketiminin Dünya ortalamasına yakın hatta bazen üzerinde, buna karşılık hayvansal kökenli gıda maddeleri tüketiminin gerek gelişmiş ülkeler ve gerekse dünya ortalamasının altındadır.

Bu çalışmada, başlıca gıda maddelerinin üretim ve tüketim miktarları Dünya ortalaması, Avrupa, ABD ve Türkiye'deki durumu dikkate alınacak, gıda tüketiminde etkili faktör ve gelişmeler (kuraklık, ürün fiyatlarının yükselmesi, gıda tüketim kültüründeki değişim vb.) incelenecektir.

2. GIDA MADDELERİ ÜRETİMİ

Dünya, Avrupa, ABD ve Türkiye'de başlıca gıda maddelerinin üretim miktarları çizelge 1'de verilmiştir. Buna göre Dünya gıda maddeleri üretim miktarları içerisinde Avrupa önemli bir paya sahiptir. Nitekim Avrupa'nın üretim miktarları içerisindeki payı buğdayda %27,48, ette %20,92, sütte %35,18 ve yumurtada %16,03'dür. ABD'nin Dünya buğday üretimindeki payı %11,40'dan oluşurken, Türkiye'nin payı ise sadece %3,39 gibi çok düşük bir orandadır.

Çizelge 1. Gıda Maddeleri Üretim Miktarları (1000 ton) (2003)

Ürünler	Dünya	Avrupa	ABD	Türkiye
Buğday	559.972.580	153.853.830	6.3813.910	19.008.200
Pirinç	389.137.270	2.168.620	6.025.420	248.120
Baklagiller	58.033.210	7.696.950	1.406.410	1.558.050
Meyve	488.531.280	73.716.090	28.952.500	11.470.870
Sebze	848.161.330	99.356.780	37.043.140	25.882.620
Bitkisel Yağlar	106.983.430	17.019.240	10.115.570	1.021.910
Hayvansal Yağlar	33.719.330	12.122.760	6.919.030	149.300
Et	253.200.970	52.977.130	38.910.750	1.494.130
Süt	614.530.780	216.166.770	77.252.200	10.611.190
Yumurta	61.370.070	9.837.900	5.168.500	791.670
Balık	128.146.020	17.443.670	5.389.310	592.100

Kaynak: <http://faostat.fao.org>

Ülkelerin üretim, ithalat, ihracat, stok değişimi, tohum, yem, işleme, israf ve diğer kullanım miktarları dikkate alınarak gıda maddeleri miktarları hesaplanmaktadır (Çizelge 2). Buna göre gıda maddesi olarak büyük önem taşıyan buğdayın Avrupa ve ABD'deki miktarı toplamı Dünya miktarının %25,00'nü oluşturmaktadır. Yeterli ve dengeli beslenmede çok büyük öneme sahip olan et ve süt miktarında ise bu oranlar daha yüksek olup sırasıyla %36,24 ve %45,82'dir. Bu oranlar sebze ve meyve miktarlarında ise bu oranlar daha düşük olup sırasıyla %16,37'ye düşmekte, ancak meyve ve sebze miktarları, talebi karşılayabilecek düzeyde olmakla birlikte et, süt ve bitkisel yağ miktarı talebin altında kalmaktadır.

Çizelge 2. Gıda Maddeleri Miktarları (1000 ton) (2003)

Ürünler	Dünya	Avrupa	ABD	Türkiye
Buğday	420.845.270	80.782.430	24.438.430	13.159.580
Pirinç	340.506.060	3.507.240	2.642.860	637.010
Baklagiller	38.328.670	1.921.260	1.182.590	773.550
Meyve	389.817.700	63.991.220	33.377.810	7.675.360
Sebze	741.102.500	84.989.680	36.306.340	16.442.090
Bitkisel Yağlar	72.779.200	11.449.970	7.811.220	1.228.340
Hayvansal Yağlar	21.358.840	8.270.850	1.781.970	184.240
Et	249.836.710	54.246.650	36.291.620	1.467.300
Süt	507.671.950	155.704.820	76.929.710	8.719.710
Yumurta	54.217.340	9.054.790	4.292.940	710.470
Balık	100.842.700	15.234.280	6.211.550	512.580

Kaynak: <http://faostat.fao.org>

Gıda maddelerinin kişi başına üretim miktarları, 1991-2001 yılları ortalaması temel alınarak yıllar itibariyle gelişmeleri belirleme bakımından indeks sayıları ile verilmiştir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Kişi Başına Gıda Maddeleri Üretim İndeksi

Ülkeler	Yıllar					
	1990	1995	2000	2001	2002	2003
Dünya	93,75	94,18	100,17	100,35	100,48	102,08
Avrupa	115,78	99,35	99,98	100,59	101,16	97,45
ABD	90,32	93,76	100,60	99,35	98,69	102,22
Türkiye	104,91	99,26	104,37	94,81	99,10	99,92

Kaynak: <http://faostat.fao.org>

Buna göre gıda maddelerinin kişi başına üretim indeksi Dünyada giderek artış göstermiş ve 1990 yılında 93,75 iken 2003 yılında 102,08'e ulaşmıştır. Söz konusu artış ABD'de daha yüksek olarak gerçekleşmiştir. Diğer yandan Avrupa'da bu değer azalırken, Türkiye'de yıldan yıla farklılık göstermiştir. 1990-2003 döneminde kişi başına gıda maddeleri üretim miktarı indeksindeki artış oranı, Dünyada %8,89, ABD'de %13,18 olmuş, Avrupa'da ve Türkiye'de tam tersine azalış göstermiştir. Bu azalış oranları Avrupa'da %15,83, Türkiye'de ise %4,76'dır. Gıda maddelerinin kişi başına düşen miktarlarındaki sözü edilen artışlar, tarım tekniğindeki gelişmelerden, azalışlar ise olumsuz iklim koşulları yanında girdi fiyatlarındaki yükselmeler ve tatminkâr olarak gerçekleşmeyen ürün fiyatları ile açıklanabilir.

3. GIDA MADDELERİ TÜKETİM MİKTARLARI

Dünyada kişi başına gelirin ve ortalama eğitim düzeyinin yükselmesi, kadının çalışma hayatına giderek artan oranda ortak olması tüketicilerin gıda ürünlerinde beklentilerini değiştirmiştir (Dölekoğlu 2003). Ekonomik gelişmeyle birlikte birçok ülkede gıda tüketim yapıları da değişim göstermektedir. Bu değişim trendi genel olarak ev dışı gıda tüketimine yönelik olarak gerçekleşmektedir (Akbaş ve Boz 2005). 1980'li yıllarda tüketiciler ürünlerin fiyatları dışında sağlık, kalite, gıda güvenliği, diyet ve beslenme ile ilgilenmeye başlamışlardır. 1990'lı yıllarda özellikle Avrupa'da ortaya çıkan Deli Dana ve Şarbon hastalıkları, tüm üretim aşamalarında kalite ölçütlerinin uygulanması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Üretimde meydana gelen aksaklıklara bu yıllarda tüketicilerin tepkileri daha şiddetli olmaya başlamıştır. Özellikle hayvansal ürünlerden kaynaklanan sağlık riskleri sonucunda tarladan sofraya (from farm to table) yaklaşımı gündeme gelmiştir. Avrupa Birliği'nde yaşanan olaylar sonucunda en düşük şüphe olasılığında dahi tüm acil önlemlerin alınmasına yönelik yasal düzenlemeler uygulamaya konulmuştur. 2003 yılında Avrupa Birliği'nde, Avrupa Gıda Otoritesi'nin kurulması ile Birlik içerisindeki gıda güvenliği ile ilgili çalışmalar tamamlanmış olacak ve gıda ile ilgili tüm işlemler tek bir organ

elinde toplanarak, kontrol ve koordinasyonun etkin olarak işlemesi sağlanacaktır (Dölekoğlu 2003). Günümüzde gıda alanında hızlı yaşanan teknolojik değişim, artan tüketici bilinci, küresel gıda anlayışının gelişimi, toplumun tüketim anlayışını da etkilemektedir. Ancak son yıllarda yaşanan kuraklık, gıda fiyatlarındaki artış (enflasyon) ve bu arada serbest ticareti engelleyen kurallar, gelişen yapının önündeki engeller olarak dikkati çekmektedir.

Son yıllarda yaşanan küresel ısınmanın Dünya tarım ürünleri üretimini 2020 yılına kadar %16 oranında azaltacağı ifade edilmektedir. Çin ve Hindistan gibi ülkelerde gıda özellikle de işlenmiş gıda ve et-süt ürünleri, yemlik tahıl talebi artacaktır. Ayrıca biodizel amacıyla kullanılan ürünler nedeniyle tüketim amaçlı ürünler azalacak ve fiyatlar artacaktır. Bu süreçte gıdalar için özellikle gelişmiş ülkeler ticaret engellerini kaldırılabilir. Bu sayede küçük işletmeler daha fazla para kazanabilirler. Yani artan gıda kıtlığı daha fazla ticaret olanağı yaratabilir. Günümüzde bu durumdan ötürü AB ve ABD'de dünya ticaretindeki engellerin kaldırılması görüşülmekte, bu ülkelerin gönülsüz de olsa kendi tarım işletmelerini desteklemeyi bırakabilecekleri tartışılmaktadır (<http://edition.cnn.com/2007/TECH/12/03/world.food.ap/index.html>).

Dünya ortalaması, Avrupa, ABD ve Türkiye'de kişi başına tüketilen yıllık gıda maddeleri ve gıda tüketim miktarları çizelge 4 ve 5'de verilmiştir. Türkiye'nin buğday, baklagil, meyve ve sebze tüketim miktarları Dünya, Avrupa ve ABD'den daha yüksektir. Buna karşılık Türkiye'deki et ve balık tüketim miktarları en düşük, süt ve yumurta miktarları Dünya tüketim ortalamasının üstünde, Avrupa ve ABD'deki tüketim miktarlarının altındadır. Buradan Türkiye ve Dünyada bitkisel kökenli gıdaların, Avrupa ve ABD'de ise hayvansal kökenli gıdaların beslenmede ağırlık taşıdığı görülebilir.

Çizelge 5'de gıda maddeleri tüketim miktarındaki gerçekleştirmeler verilmiştir. Buna göre buğday tüketim miktarı Türkiye'de giderek düşerken, Dünyada, Avrupa ve ABD'de ise önemli miktarda bir değişikliğin olmadığı görülmektedir. Anılan bölgelerde et ve süt tüketiminin hemen hemen aynı düzeyde kaldığı, yumurta ve balık tüketim miktarının ise Dünya ve Türkiye'de yıldan yıla giderek arttığı, Avrupa ve ABD'de ise pek değişmediği verilerden izlenmektedir. Diğer yandan tüm ülkelerde meyve ve sebze tüketim miktarları giderek artmakta, bu artış Dünya ve Türkiye'de daha fazla gerçekleşmektedir.

Çizelge 4. Yıllık Kişi Başına Gıda Tüketim Miktarları (kg) (2003)

Ürünler	Çin	Türkiye	Afrika	ABD	Asya	Avrupa	Dünya	Japonya
Tahıl	157.98	217.50	146.17	110.84	162.11	135.15	151.07	115.24
Buğday	61.37	184.50	47.78	83.11	63.53	111.26	67.00	44.21
Pirinç	78.53	8.93	19.75	8.99	79.44	4.83	54.21	56.96
Baklagiller	1.21	10.85	8.99	4.02	5.50	2.65	6.10	2.02
Nişasta Kökler	74.48	58.94	130.29	66.21	45.49	93.88	64.53	32.37
Şeker Ürünleri	0.08	0.00	6.18	0.00	5.01	0.00	4.06	0.00
Şeker ve Tatlandırıcılar	8.20	24.72	15.77	70.70	17.56	41.52	25.48	28.60
Sebze	270.49	230.52	54.03	123.47	141.61	117.05	117.99	104.61
Meyve	49.74	107.61	52.87	113.51	48.93	88.13	62.06	54.84
Bitkisel Yağlar	11.30	17.22	8.34	26.57	10.25	15.77	11.59	14.69
Hayvansal Yağlar	2.37	2.58	0.77	6.06	2.16	11.39	3.40	1.80
Et	54.76	20.57	14.79	123.42	28.47	74.71	39.78	43.45
Süt	16.56	122.25	38.03	261.63	45.64	214.44	80.82	65.78
Yumurta	18.32	9.96	2.10	14.60	8.99	12.47	8.63	19.14
Balık	25.40	7.19	7.57	21.13	17.53	20.98	16.06	66.18

Kaynak: <http://faostat.fao.org>

Genel olarak Dünya ve Türkiye’de hayvansal kökenli gıda maddelerinden özellikle et ve süt tüketiminde önemli bir gelişme gerçekleşmemektedir. Yumurta ve balık tüketiminde artış eğilimi görülürken, bitkisel yağ tüketiminde ise özellikle ülkemizde hiçbir gelişme izlenmemektedir. Son yıllarda *gıda tüketim eğilimi*:

- Taze ve dondurulmuş gıdalar, hazır yemekler, su ürünleri, beyaz et ürünleri
- Organik gıda ve tüketilmeye hazır/ısıtılan gıdalar
- Doğal katkı maddeleri kullanımı ya da daha az kimyasal katkı maddesi kullanılan gıdalar
- Düşük tuz, şeker, asit, yağ içeriği olan ürünler
- Tatlandırıcılar
- Sağlıklı ve fonksiyonel gıdalar
- Sağlık ve besleyici özelliklerinin etiket üzerinde yer aldığı gıdalar
- Küçük ambalajlı ürünler
- Markalı ve kalite olgusunun öne çıktığı ürünler yönüne doğru gitmektedir (Altınalev 2004).

Çizelge 5. Kişi Başına Gıda Maddeleri Tüketim Miktarlarındaki Gelişmeler (kg/yıl)

Gıda Maddeleri	Yıllar															
	1990				1995				2000				2003			
	Dünya	Avrupa	ABD	Türkiye	Dünya	Avrupa	ABD	Türkiye	Dünya	Avrupa	ABD	Türkiye	Dünya	Avrupa	ABD	Türkiye
Buğday	69,81	103,35	80,58	208,91	70,95	108,27	94,91	203,19	68,44	108,48	89,10	191,80	67,00	111,26	83,11	184,50
Pirinç	57,82	3,73	6,77	6,08	57,55	3,43	8,28	7,19	56,82	4,68	9,16	8,42	54,21	4,83	8,99	8,93
Baklagiller	6,15	3,28	3,27	14,29	6,13	2,76	3,94	14,23	5,82	2,67	4,32	12,80	6,16	2,65	4,02	10,85
Meyve	50,46	93,87	118,91	110,84	55,87	73,12	111,18	104,26	60,39	82,09	125,07	107,98	62,06	88,13	113,51	107,61
Sebze	77,68	117,85	116,06	199,93	88,63	106,96	121,98	225,18	108,58	116,05	128,78	233,02	117,99	117,05	123,47	230,52
Bitkisel Yağlar	9,47	16,20	23,85	16,08	9,89	14,24	24,11	17,29	10,99	15,68	27,85	17,99	11,59	15,77	26,57	17,22
Hayvansal Yağlar	3,72	14,43	5,18	2,17	3,26	11,93	5,63	2,10	3,29	11,12	6,28	1,81	3,40	11,39	6,06	2,58
Et	33,75	84,50	112,18	20,19	35,95	71,41	117,22	19,31	38,36	70,78	121,45	20,40	39,78	74,71	123,42	20,57
Süt	77,21	224,79	255,67	135,74	76,45	202,62	258,47	136,68	78,23	208,15	256,66	116,90	80,82	214,44	261,63	122,25
Yumurta	6,36	12,86	13,37	5,86	7,34	11,86	13,32	7,74	8,16	12,07	14,47	10,77	8,63	12,47	14,60	9,96
Balık	13,82	20,08	21,01	5,80	15,17	19,23	21,62	9,20	16,21	19,94	21,70	7,11	16,06	20,98	21,13	7,19

Kaynak: <http://faostat.fao.org>

Çizelge 6. Kişi Başına Günlük Kalori, Yağ ve Protein Tüketim Miktarları

Ülkeler		1990			1995			2000			2003		
		Kalori	Protein (gr)	Yağ (gr)	Kalori	Protein (gr)	Yağ (gr)	Kalori	Protein (gr)	Yağ (gr)	Kalori	Protein (gr)	Yağ (gr)
Dünya	G	2708.89	71.64	68.08	2740.52	73.35	71.11	2789.58	74.97	76.50	2808.87	75.72	79.63
	B	2291.90	46.26	37.18	2303.60	46.64	38.79	2329.21	46.72	42.41	2331.72	46.64	44.19
	H	417.00	25.38	30.90	436.92	26.71	32.31	460.37	28.25	34.09	477.15	29.08	35.43
Avrupa	G	3383.63	102.73	136.94	3188.89	96.38	118.18	3267.03	97.74	120.96	3353.31	100.83	123.73
	B	2334.26	43.40	55.21	2273.12	43.27	48.62	2365.02	44.07	53.36	2425.29	45.07	54.20
	H	1049.37	59.33	81.72	915.76	53.12	69.56	902.01	53.67	67.60	928.01	55.76	69.53
ABD	G	3472.07	107.04	138.24	3579.63	110.62	141.02	3816.71	114.55	156.01	3753.74	114.67	155.31
	B	2509.20	38.31	75.52	2571.83	39.37	73.71	2780.47	42.03	85.02	2708.62	40.99	83.85
	H	962.87	68.73	63.72	1007.80	71.25	67.32	1036.24	72.52	70.99	1045.12	73.68	71.46
Türkiye	G	3539.18	102.43	88.05	3446.53	101.36	89.22	3387.24	97.35	92.56	3328.34	96.13	91.21
	B	3151.10	77.43	62.99	3049.00	75.32	63.71	3018.86	72.71	68.76	2942.55	71.35	65.82
	H	388.07	24.99	25.06	397.53	26.05	25.52	368.38	24.64	23.79	385.78	24.78	25.37

G: Genel Toplam B: Bitkisel Ürünler

H: Hayvansal Ürünler

Kaynak: <http://faostat.fao.org>

Tüketilen gıda maddelerinden günde alınan; kalori, protein ve yağ miktarları özellikle dengeli beslenme açısından önemlidir. Türkiye, Dünya, Avrupa ve ABD'de 1990-2003 döneminde, kişi başına günde alınan; kalori, protein ve yağ miktarlarının gelişimi çizelge 6'da verilmiştir. Burada en dikkat çekici olan, Dünya ve Türkiye'de günlük alınan kalenin, protein ve yağın büyük kısmının bitkisel kökenli gıdalardan, Avrupa ve ABD'de ise tam tersine kalenin büyük kısmının hayvansal kökenli gıdalardan sağlanmasıdır. Dünyada ve ülkemizde hayvansal kökenli gıdaların yeterli miktarda alınamaması sonucu dengesiz bir beslenmenin bulunduğu ve bu durumun halen devam ettiği bu tablodan anlaşılmaktadır. Günlük olarak alınan kalori ve proteinin, bitkisel ve hayvansal kaynaklı olma oranları dikkate alınarak yapılan değerlendirmede, Türkiye'de kırmızı et, yağ, süt ve yumurta tüketiminde kendine yeterlilik olmadığı belirtilmektedir (TEAF 2007). Söz konusu durumun iyileştirilmesine yönelik politikaların daha etkili olarak uygulanması, ülkemiz insanların daha sağlıklı olmaları bakımından önem taşımaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde sosyal ve ekonomik değişim, gıda tüketiminde alışkanlıkların değiştirmiş, iş yaşamı bazen hızla artan yemek fabrikaları aracılığıyla toplu beslenme yönünde ilerlemiştir. Diğer yandan özellikle gençlik çağındaki yaş grubunda fast-food alışkanlığı artmıştır. Ayrıca iş yaşamında kadının yer alması da ev dışı beslenme alışkanlıklarını artırmıştır. Hızlı şehirleşme ve endüstrileşme, batı kültürüne açılma, ev dışında çalışan kadın sayısının artışı, yemek hazırlamaya ayrılan zamanının kısalığı, kitle iletişim araçlarının etkisi, reklamlar ve daha rahat yaşama isteği gıda tüketiminde değişime yol açmıştır. Tüketimde hazır gıdalara istek artmakta, tüketim üretimi birlikte çeşitliliğe yönelmektedir (Yucecan 1991). Ancak belirtilen gelişmelere karşın, genel olarak Dünyada ve özellikle de ülkemizde dengeli beslenme konusunda gelişmeler sınırlı kalmıştır. Bu yönüyle hayvansal kökenli gıda maddeleri tüketimi konusunda açık devam etmektedir. Gelişmiş ülkeler hariç alınan günlük kalori, protein ve yağ miktarlarında %80'e varan oranlarda bitkisel gıda maddeleri ağırlık taşımaktadır. 1990-2003 döneminde gıda maddeleri tüketim miktarında önemli ölçüde bir azalış olmamıştır. Ancak son yıllarda üretimde yaşanan iklim değişikliği sonucu ortaya çıkan kuraklığın etkisi ile üretimdeki azalma neticesinde gıda ürünleri fiyatları artmaktadır. Bu durum gelir ve kültür yapısındaki değişime bağlı olarak tüketici talebini etkileyecektir.

Son dönemde giderek daha yoğun karşımıza çıkan "İyi Tarım Uygulamaları" ile globalleşen gıda ticaretinde, üretim ve tüketim ekseninde yer alan hükümetler, gıda işleme firmaları, çiftçiler, perakendeciler gibi

tarafı, gıda güvenliği, gıda güvencesi, kalite ve çevre ile ilgili kaygıların giderilmesi, kısaca tarımsal üretime ilişkin çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması amaçlanmaktadır. 2000'li yıllarda dünya gıda ticaretine bakıldığında; gıda teknolojisinde önemli gelişmeler göze çarpmakta ve bu gelişmelerden özellikle ambalaj sanayiinin aslan payını aldığı görölmektedir (Altınalev 2004). Günümüzün güncel konuları olan sağlıklı beslenme akımları çerçevesinde **besin değeri yüksek gıdalar** (protein, vitamin, mineral içeriği doğal olarak zengin) ve **organik gıdalar** ön plana çıkarken, özellikle gelişmiş ölkelerde giderek artan obezite ve buna bağlı yaşanan hastalıklar bağlamında **diyet ürünler** kategorisinde çok geniş bir yelpazeyi kapsayan ürün grubu ağırlık kazanmaktadır. Ayrıca **vejeteryan tipi gıda** tüketimini artırmaktadır (Güneş 2004). Ancak hala dünyamızın bir bölümünde açlık ve yetersiz beslenme sorunları devam etmektedir.

KAYNAKLAR

- Akbay, C. ve Boz, İ. Kahramanmaraş'ta Ailelerin Ev ve Ev Dışı Gıda Tüketim Talebi ve Tüketici Davranışlarının Ekonomik Analizi, KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi 8(1)-2005, K. Maraş.
- Altınalev, D. İGEME'DEN Bakış. Ocak-Nisan Ayı Sayı: 26, 2004. Ankara.
<http://www.igeme.org.tr/tur/bakis/sayi%2026/bakis2658.htm>
- Dölekoğlu, C. Ö. ve Yurdakul, O. Adana İlinde Hane Halkının Beslenme Düzeyleri ve Etkili Faktörlerin Logit Analizi İle Belirlenmesi, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi (8) 2004, 62-86, Antalya
- Dölekoğlu, C. Ö. Tüketicilerin İşlenmiş Gıda Ürünlerinde Kalite Tercihleri, Sağlık Riskine Karşı Tutumları ve Besin Bileşimi Konusunda Bilgi Düzeyleri (Adana Örneği). TEAE Yayın No:105, 2003.
- Güneş, E. Türkiye'de Gıda Üretimi ve Tüketimi, Türkiye Ziraat Müh. Odası, 14-15 Ekim 2006, Ankara.
<http://faostat.fao.org> İnternet Adresi Erişim Tarihi 29.03. 2008.
<http://edition.cnn.com/2007/TECH/12/03/world.food.ap/index.html> -Report: World food prices to jump
- TEAE 2007. Ekonomik Göstergelerle Türkiye'de Tarım, T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Ankara 2008.
- Yücecan, S. Gıda Tüketimi ve Yeni Yönelişler, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Gıda Sanayi Kongresi, s.239-246 1991, Ankara.